

Protektorát Čechy a Morava byl naprostou většinou našeho národa, navzdory tvrzením oficiální propagandy o tisícileté „třetí říši“, považován za dočasný. Šeptanda, notně posilující v dobách nejtěžších národní sebevědomí, jej posměšně označovala jako Protentokrát, přestože z hlediska jazykového se jedná o dvě slova „pro“ a „tentokrát“. Po delší době si dovoluji čtenáře Historického kaleidoskopu seznámit s dalšími osudy příslušníků četnické stanice ve Zbirohu v období okupace.

Nové poměry

Na zbirožské četnické stanici zůstali pouze štábní strážmistři Šebek a Hájek. Zatímco štábní strážmistr Šebek si předepsal ze 14. na 15. březen 1939 noční obchůzku služebního obvodu, zůstal štábní strážmistr Hájek na stanici coby pohotovostní četník, aby zajistil přijímání telefonických rozkazů a pokynů. Přitom napjatě poslouchal rozhlasový přijímač. Na využití noční doby ke spánku neměl tentokrát štábní strážmistr ani pomyšlení.

V časných ranních hodinách se rozezvučel telefon a okresní četnické velitelství v Rokycanech hlásilo, že říšské vojsko překročí o šesté hodině ranní nedávno vytýčené státní hranice a obsadí zbytek našeho státního území. Německé branné moci nesmí být v žádném případě kladen sebemenší odpor. Další pokyny budou následovat. Uvedená informace byla o šesté hodině ranní potvrzena i rozhlasovým vysíláním.

Štábní strážmistr Hájek nečekal na další rozkazy a začal s pálením všech tajných, důvěrných a mobilizačních spisů, a rovněž tak spálil všechny dokumenty, které by mohly být okupantům prospěšné, či které by mohly poškodit české lidi, včetně příslušníků četnické stanice. Přitom spálil i koncepty písemností zpracovaných vrchním strážmistrem Křížem k protistátní činnosti okresního soudce Dr. Waltera i jeho udání zámečnicka Matouška. Když se v dopoledních hodinách vrátil štábní strážmistr Šebek z obchůzky, bylo již všechno spáleno.

První vozy německého vojska se objevily na náměstí ve Zbirohu až v odpoledních hodinách. Okamžitě byly okolo nich rozestavěny stráže. Jejich počet byl kolem třiceti a zaplnily celý prostor před četnickými kasárnami.

Až kolem 21. hodiny do kasáren dorazili vrchní strážmistr Kříž s kolegy Novákem a Vomlelem. Ve staniční kanceláři bylo hrobové ticho, jako po vymření. Nikomu z četníků nebylo do řeči.

Následující den, 16. března 1939, již vrchní strážmistr Kříž plnil své povinnosti vyplývající mu z funkce velitele četnické stanice. Během dopoledne navštívili četnickou stanici dva němečtí poručíci a tázali se, jak jsou četníci nyní spokojeni. Měli na mysli polní kuchyni, kterou postavili před četnickými kasárnami a zbirožským obyvatelům z ní rozdávali polévku. S radostí si fotografovali zástup civilistů čekajících ve frontě. To svědčí o tom, že zde lidé trpěli hladem. Vrchní strážmistr odvětil, že místní lidé sice polévku vnučovanou se zbraní v ruce berou, ale dávají ji doma prasatům. A hned si přisadil na adresu německých vojáků a důstojníků, kteří

doslova skupovali uzeniny, pečivo, cukroví a všechny druhy tuků. Zkrátka každý bere to, co nemá. Důstojníci odešli z četnických kasáren zaraženi. Výsledek se ale dostavil. Odpoledne již nebylo vidět německé vojáky hromadně skupovat zboží.

Další akce na sebe nenechaly dlouho čekat. Již 17. března 1939 do Zbirohu dorazilo gestapo a zatklo zde dvě osoby. Rajmunda Černého a Waltra Reicha, kteří sem přišli z Němci obsazeného pohraničí a bydleli zde u svých příbuzných a známých. Prý pro jejich marxistickou činnost.

Před koncem dubna 1939 byl přemístěn na zbirožskou četnickou stanici praporčík Václav Cibula, který před obsazením pohraničí sloužil na prozatímní četnické stanici Mojnë v obvodu četnického oddělení České Budějovice. Následně byli na četnickou stanici Zbiroh zařazeni další četníci sloužící v pohraničí či na Slovensku, štábní strážmistr František Šoufl a strážmistr Stanislav Červený, který byl záhy přemístěn k četnickému pohotovostnímu oddílu do Českých Budějovic.

Německé úřadování

Z opakovaných výzev nadřízených k výuce německého jazyka bylo zřejmé, že dříve, či později se i na četnických stanicích bude úřadovat výhradně v němčině. Délesloužící četníci, jako vrchní strážmistr Kříž, kteří nastoupili k gendarmerii ještě za monarchie, s tím problémy neměli. Daleko hůře na tom byli mladší četníci, kteří se němčinu ve školách již neučili, a navíc se u nich projevoval, po trpkých zkušenostech s praktikami okupantů, odpor ke všemu německému. Dne 25. dubna 1942 přišla na zbirožskou četnickou posila – strážmistr František Königsmark. Ten měl výhodu alespoň ve svém příjmení, i když jinak byl, jak sám říkal, Čech jako poleno...

Na konci dubna 1942 začaly v rámci plzeňského četnického oddělení zkoušky z německého jazyka. Předsedou zkušební komise byl četnický kapitán, který se vzhledem ke svému původu přihlásil k Němcům, a dalšími členy byli podplukovník a major ze zemského velitelství četnictva v Praze. Cílem zkoušek bylo zjistit, kdo a v jaké míře ovládá němčinu. Dle výsledků zkoušek pak měli být jmenováni velitelé četnických stanic. Ten, kdo neovládal němčinu, nemohl být nadále velitelem četnické stanice.

Ve stejné době se začaly stupňovat počty leteckých poplachů vyhlášených při přeletech svazů britských bombardovacích letadel doprovázených stíhačkami. Pro spoustu Čechů byl pohled na „nepřátelská“ letadla povzbuzením, neboť věděli, že v jejich posádkách je řada našich krajanů. Mnohdy se pro sledování letadel nestačili ani dostavit před odvoláním poplachu do úkrytu. Naproti tomu Němci nevěděli, kam by zalezli a zlobili se na nedisciplinované Čechy. Na to jim vrchní strážmistr Kříž opakovaně spisovnou němčinou odpovídal: „Proč by to na nás shazovali, když jim nic neděláme.“ To Němce vždy řádně rozčílilo.

Legrace však skončila dnem 27. května 1942, kdy byl proveden atentát na zastupujícího říšského protektora a generála policie Reinharda Heydricha. Četnické stanice dostávaly mnoho rozkazů a pokynů k pátrání po pachatelích činu. Za pomoc při dopadení pachatelů byly vypsány nebývale vysoké odměny. Zbirožští četníci se museli přizpůsobit nastalé situaci. Při občůzkách se chovali tak, aby nenarazili na něco, nač narazit nechtěli, a vyhýbali se neznámým lidem, aby nemuseli provést jejich kontrolu, případně zakročit v případě zjištění jakýchkoliv nedostatků.

Ani v této době neminula strážmistra Königsmarka měsíční služba u četnického strážního oddílu v Mirošově. Od konce června 1942 byl strážmistr Vomlel přemístěn na četnickou stanici Tuchoměřice, v politickém okrese Praha-venkov.

Dnem 1. července 1942 bylo na četnických stanicích zahájeno německé úřadování. Nastaly tím neskutečné zmatky. Na řadě četnických stanic uměl německy pouze velitel, a ještě k tomu prachbídne slovem, natož písmem. Přitom bylo stanoveno, že se musí německy nejenom mluvit, ale i psát. Ten, kdo ovládal němčinu, býval v permanenci, neboť musel zpracovávat veškerou korespondenci za celou četnickou stanicí. Některá udání, sesmolená se slovníkem v ruce, byla doslova podívanou pro bohy. Každý četník se proto doslova vystříhal přijmout udání, neboť ho dělala práce spojená s jeho zpracováním v němčině. Tím pádem došlo ke značnému poklesu udání zpracovaných četnictvem. Také dobře...

Na četnické stanici ve Zbirohu sice až takový jazykový problém neměli, přesto se drželi nového trendu v četnictvu, a i zde došlo k poklesu počtu udání.

Počínaje srpnem 1942 bylo započato s vydáváním nových občanských legitimací – Kennkarten – do jejichž vydávání byly zapojeny i jednotlivé četnické stanice, a to při snížených početních stavech a při rostoucím počtu rozličných úkolů. Obyvatelé města a okolí při docházení na četnickou stanici, aby si vyzvedli občanskou legitimaci, notně prošlapali schody do prvního patra domu „U Křesadlů“, v němž byla zbirožská četnická kasárna.

Nedůvěra v četnictvo

Gestapo ne zcela důvěřovalo protektorátnímu četnictvu, neboť mělo podezření, že četníci vyrozumívají osoby, vůči nimž hodlají gestapáci zasahovat, či po kterých pátrají. Z tohoto důvodu přijelo plzeňské gestapo na vlastní pěst do zbirožské továrny Zbirovia, která byla vzhledem ke své železářské produkci pod vojenským dozorem. Hodlali zde zatknout Jiřího Hladíka. Ten byl zrovna v kanceláři, a když zaslechl, že je po něm shánka, vyběhl z kanceláře a utekl přes plot továrního dvora a dále přes pole do lesa. Neúspěšní gestapáci přijeli poté na zbirožskou četnickou stanici a nařizovali Hladíkovo vypátrání. Okamžitě byla, ač zcela nesmyslně, nařízena prohlídka Hladíkova domu. Hledaný zde pochopitelně nebyl nalezen. Proto pátrání gestapa a četnictva probíhalo po celý zbytek dne po celém Zbirohu a jeho okolí. Večer přišel na četnickou stanici místní domkář Alois Hříbal a před zde přítomnými gestapáky veliteli četnické stanice udal, že Hladík u něho byl a žádal sekyru a provaz. Vrchní strážmistr Kříž se v duchu na Hříbala zpočátku zlobil, ale nakonec jeho příchod využil ve prospěch četníků. Gestapákům sdělil, jak má vše ve svém služebním obvodu dobře zorganizováno a že mu místní lidé vzhledem k uvědomělosti sami přijdou vše oznámit. Není tudíž myslitelné, aby se nějaký politický uprchlík či jiná stíhaná osoba zdržovala ve Zbirohu, aniž by se o tom místní četnictvo nedozvědělo.

Po Hříbalově udání byla opět provedena prohlídka v Hladíkově domě, samozřejmě opět bez výsledku. Pro gestapo Hladík zmizel ze Zbirohu, ve skutečnosti se však zdržoval střídavě na půdě svého domu a ve stodole rolníka Slabého, kde měl zbudovaný úkryt. Při služebních obchůzkách se vrchní strážmistr Kříž Hladíkovy manželky úředně tázal, zda o manželovi něco neví, a zároveň ji upozorňoval, že přijdou na kontrolu, neboť gestapo na jejího manžela nezapomnělo, a tudíž musí být opatrná.

Vrchní strážmistr věděl, že Hladík měl milenku, jistou Benešovou, která žije ve Vídni. Ve snaze odlákat pozornost gestapáků od Zbirohu jim tuto informaci sdělil. Aby upozornil Hladíka, požádal dceru rolníka Slabého paní Hasmanovou o zjištění vídeňské adresy Benešové a spoléhal na to, že Hasmanová tuto věc ihned, u nich ve stodole se ukrývajícímu Hladíkovi sdělí, pro případ, že by jej náhodou napadlo odjet do Vídně. Gestapo zde po něm již zcela určitě

pátralo.

Mezitím Hladík bivakoval ve své skrýši a pojídal jeho manželkou na černo poražené prase. Jelikož mu zřejmě nic nescházelo, začal být neopatrný a ještě k tomu nehorázně drzý. Napsal dopis paní Hasmanové, v němž popsal krádež kýblu, které se dopustila další Hladíkova milenka Jarmila Vosáhlová ku škodě domkářky Koppové. Hladík Koppové v dopise vyhrožoval a kromě toho v něm napsal i řadu dvojsmyslných výroků pro Vosáhlovou i Hasmanovou. Jmenoval je totiž jejich společným křestním jménem Jarka. Dopis podepsal jako Jirka. Uvedený dopis však Hasmanová ztratila v továrně Zbirovia a jeho šťavnatý obsah byl v továrně šeptandou rozšiřován. Pro lidi znalé místních poměrů nebylo vůbec složité uhodnout, kdo je Jirka a že Jarkou je myšlena Vosáhlová, a hlavně z toho vyplývalo, že se Hladík stále zdržuje ve Zbirohu. To bylo ze všeho to nejhorší. Továrna byla pod německým vedením a pod vojenským dozorem. Dopis byl nakonec nějakou „dobrou duší“ odevzdán v kanceláři továrny a odtud byl předán na zbirožskou četnickou stanici k vyšetření a k dalšímu pátrání. Vrchní strážmistr Kříž jej po přečtení založil do svého psacího stolu, kde ho jaksi „zapomněl“, aniž by s ním cokoliv dělal. Četníci ze Zbirohu vodili gestapáky při každé možné příležitosti za nos. Cíleně jim zamlčovali některé informace, jindy jim výslovně lhali. Nejhorší bylo úspěšně lhát a nepoděknout se ani při opakovaných dotazech gestapa. Přitom těžili z toho, že na zbirožsku operovaly až čtyři služebny gestapa z Plzně, Prahy, Kladna, ale i z Klatov. Díky tomu někteří gestapáci mnohdy sami nevěděli, co vyšetřovali, nebo kdo co vyšetřoval a kdo co nakonec skutečně vyšetřil.

□ Útěk za pomoci četníků

Časně ráno přijelo na zbirožské náměstí několik osobních automobilů plzeňského gestapa a četnická stanice obdržela rozkaz poskytnout jednoho četníka, který se vyzná v Mlečicích, a který dobře zná rolníka Františka Straku. Službu pohotovostního četníka právě vykonával velitel četnické stanice. Než stačil namítnout, že dvanáct kilometrů vzdálené Mlečice jsou ve služebním obvodu sousední četnické stanice, tak se z přítomných četníků dobrovolně gestapákům přihlásil štábní strážmistr Hájek. Určitě měl něco za lubem, a tak s jeho vysláním vrchní strážmistr Kříž souhlasil. Gestapáci si cíleně vyžadovali pomoc četníků ze sousedního staničního obvodu, aby nemohli někoho vyrozumět.

Kolem páté hodiny ranní odjela kolona osobních vozidel se štábním strážmistrem Hájkem ze Zbirohu do Mlečic. Vrchní strážmistr Kříž pozoroval z okna své kanceláře zbirožské náměstí. Kolem šesté hodiny uviděl po náměstí dolů na kole přijíždět muže, v němž poznal právě rolníka Straku z Mlečic, pro něhož gestapo odjelo. Straka odbočil ze silnice a zastavil u domu rolníka Stanislava Svejkovského a domáhal se vstupu do dvora. Vrchní strážmistr Kříž jej nemohl zavoláním z okna upozornit, neboť ve Zbirohu měli gestapáci několik špiclů a v té době navíc chodili dělníci do továrny Zbirovia. Proto se oblékl s tím, že osobně dojde do domu Svejkovských. Když byl již na schodech, zazvonil telefon. Plzeňské gestapo se dotazovalo, zdali je již Straka na četnické stanici. Odpověděl, že se výprava z Mlečic ještě nevrátila. Než stačil dojít k domu Svejkovských, slyšel ze staniční kanceláře opět zvonit telefon. Plzeňské gestapo tentokrát nařizovalo převezení Straky přímo do Plzně, bez jakéhokoliv výsledku na četnické stanici, jak bylo původně zamýšleno. Jakmile položil vrchní strážmistr Kříž telefonní sluchátko, zastavila kolona vracející se z Mlečic na náměstí před četnickými kasárnami. Gestapáci byli vzteklí, že se jim nepodařilo Straku dopadnout, a nadávali proto štábnímu strážmistru Hájkovi. Vrchní strážmistr Kříž štábnímu strážmistrovi sdělil, že Straka je u

Svejkovského, a aby se u něj cestou domů na snídani zastavil a Straku varoval. Musí však být opatrný, zda není někým sledován, jinak k němu nemá chodit, aby nepřivedl do maléru ještě Svejkovského. Gestapáci se mezitím rozlezli po Zbirohu a v místních obchodech si nakupovali různé zboží a někteří z nich zůstali na četnické stanici.

Po návratu ze snídani, aniž by se bezpečně dostal do domu Svejkovského, štábní strážmistr Hájek veliteli četnické stanice stručně sdělil, jak pochodili ve Mlečicích. Schválně vedl výpravu do sousední usedlosti vedle Strakovy. Gestapáci nadělali takový hluk, že jím Straka musel být upozorněn, a měl tak možnost utéci. Straka doma nemohl být nalezen, jelikož již před příjezdem gestapáků do obce odejel na kole do Zbirohu.

Když se štábní strážmistr Hájek podíval z okna na náměstí, spatřil zde před záložnou rolníka Straku, jak se bezstarostně prochází a zřejmě čeká na její otevření. Upozornil na to velitele četnické stanice. Nyní byla každá rada drahá. Pro přítomnost gestapáků nemohl nikdo z četníků Straku upozornit. Najednou spatřili, jak ze Sládkovy ulice vchází na náměstí vrchní strážmistr Ondřej Pacák, z hospodářské kontroly, který před tím sloužil na zbirožské četnické stanici od února 1941. V hlavě štábního strážmistra Hájka se zrodil plán. Vyběhl před četnická kasárna a zavolal vrchního strážmistra Pacáka, který nemohl vědět o pátrání po Strakovi, ani o důvodu přítomnosti gestapáků ve městě, aby pod jakoukoliv záminkou hospodářské kontroly zavolal do průjezdu domu Straku. Mezitím štábní strážmistr Hájek otevřel přední i zadní dveře stodoly s tím, že jakmile Straka vstoupí do průjezdu domu, bude proveden stodolou za humna a s patřičným poučením propuštěn.

Vše nakonec dopadlo úplně jinak, avšak zaplat' pánbůh také dobře. Straka, vyzvaný na četnickou stanici za účelem hospodářské kontroly, když spatřil auta gestapáků, pomyslel si, že na jeho záležitost není jistě takový spěch a že bude lépe se gestapákům vyhnout. Sedl proto na kolo a ujel ze Zbirohu. Do konce okupace se skrýval po obcích v okolí u různých lidí a gestapem nebyl nikdy dopaden.

JUDr. Michal Dlouhý, Ph.D., foto archiv autora

Článek byl zpracován za využití autorovy knihy PROTENTOKRÁT - Četnické PATÁLIE. Knihy o četnicích z nakladatelství Jindřich Kraus - PRAGOLINE žádejte u svých knihkupců, v internetových obchodech nebo na www.jindrichkraus.cz . Kniha byla vydána i v elektronické podobě na www.palmknihy.cz .

Zajímavé informace získáte také na:

www.cetnik-michal-dlouhy.cz

[{phocagallery view=category|categoryid=151|limitstart=0|limitcount=0}](#)